

A Weru Buk anun Paaulo karom a taara Korinto A pirpir kaapa muga

U ra buk mi Paaulo i timtimu balet karom a taara Korinto, baa i ki irong u ra papaar Maakedonia. U ra nuna mugaana buk karom diat i pirpir dekdek karom diat u ra nundiat mangamangaan. Namur i tula wa Tito karom diat. Baa Tito i waan talili balet karom Paaulo i wapuai naa a taara Korinto diat aa nukpuku. Iaku raa taara diat nuki naa Paaulo wakir ia aapostolo mulu.

U ra buk mi Paaulo i pirpir un waat na utnaa: A mugaana, Paaulo i gaaiia baa diat nukpuku. A werudi, i pirpir balet u ra Koina Wewapua. Ma wetuldi, i wapua diat naa diat a waninaar anundiat wetabaar karom a iba na taara. A wewaatdi i pirpir kaapa karom diat naa ia a aapostolo mulu anun Iesu.

A winawaan i ra 2 Korinto:

A turturpaai ra buk mi (1:1-11)

A pinapaam anun Paaulo karom a taara (1:12-7:16)

A wetabaar karom a taara na nurnur inaanga Ierusalem (8:1-9:15)

Paaulo ia aapostolo mulu (10:1-13:10)

A tintinip na pirpir anun Paaulo karom diat (13:11-13)

¹ Iaa u Paaulo, aapostolo anun Kaarisito Iesu u ra nemnem anun God, mir ma Timoti a teindaat, mir timu a buk mi karom muaat a taara na

nurnur anun God irong Korinto, ma karom a taara anun God raap u ra papaar Aakaai.

² A maarmaari ma ra maalmaal kon God Tamaandaat ma a Tadaaru Iesu Kaarisito in ki karom muaat.

God a tena wemaraam

³ Daat a pir walaawa paa God a Tamaa ra nundaat Tadaaru Iesu Kaarisito, ma a Tamaandaat kaai baa a tena maarmaari, ma a kabi ra kum aakapi na wemaraam raap. ⁴ I wamaraam miaat u ra kum mawaat raap miaat kariaanai, kupi miaat kaai miaat a wamaraam a taara baa a kum mawaat i ki karom diat, ma ra wemaraam baa God i taar taai taa miaat. ⁵ Baa miaat kariaana a kum ngaala na ngunungut baa Kaarisito ia kariaana taai, miaat a kariaana kaai a ngaala na wemaraam anun Kaarisito. ⁶ Miaat kariaana a kum mawaat, kupi muaat a lo a wewaraaut uni, ma kupi din walaun muaat. Ma baa God i wamaraam miaat, muaat kaai muaat a kariaanai. Io, pa muaat a ngo ko ra numuaat tinur dekdek, baa a kum mangaana ngunungut mi miaat kariaanai in lo muaat. ⁷ Miaat nurnur mulu un muaat naa muaat a tur dekdek ut, maa miaat nunurai, baa muaat kariaana a ngunungut ungaai ma miaat, lenkaai maa, muaat kaai muaat a kariaana a wemaraam anun God karom muaat.

⁸ A kum tateimiaat, miaat nemi naa muaat a nunura kaai a kum kinadik baa miaat baraatai u ra kum taamaan irong u ra papaar Aasia. Miaat kariaana a ngaala na mawaat aakit. Pa miaat dekdek ma, ma pa miaat nuki balet ma naa miaat a lalaun. ⁹ Miaat nuki naa miaat a maat ma. A utnaa mi i waan paat kupi koku miaat nurnur u

ra dekdekimiaat ut, miaat a nurnur ku un God, ia baa i watur paa a kum minaat. ¹⁰ Maia, God i walaauun pa miaat baa marawaai miaat a maat, ma in walaauun miaat balet ut. Ma miaat nurnur uni naa in walaauun pa miaat u ra kum bung kuri namuga, ¹¹ baa muaat a waraaut miaat ma ra niaaring. Io, mongoro na taara diat a waatung wakaak karom God, baa diat baboi naa i baalu anundiat kum niaaring ma i waraaut miaat.

Paaulo i puku a nuknukina u ra nuna winawaan

¹² Bari ia a utnaa maa miaat gaايا aakit uni, baa a balaamiaat pa i takuna miaat un ta utnaa, maa miaat nunurai naa miaat murmur ut a takado ma a gomgom na mangamangaan kon God u ra numiaat lalaaun min napia ma u ra numiaat kinkini ungaai ma muaat. Pa miaat murmur a manaana anu ra taara, miaat papaam murmur ut a maarmaari anun God. ¹³⁻¹⁴ Miaat timtimu ku karom muaat u ra kum utnaa baa muaat a luk laar paai, ma muaat a kaapa uni. Baa pa muaat kaapa wakaak un raa kum utnaa miaat timui, iaau nurnur baa namur muaat a kaapa u ra kum utnaa raap. Io, baa a Tadaaru in waan paat balet, muaat a gaايا un miaat, welaar ma miaat, miaat a gaايا un muaat.

¹⁵ Iaaunuki naa muaat a gaايا un iaau, io, bari ia kabina baa namuga iaau wapua ta muaat lenbi naa ang waan paat karom muaat a mugaana pakaan, ma namur balet ang weru winawaan karom muaat, ma ang taar a wewaraaut karom muaat ru pakaan. ¹⁶ Iaaunuki naa ang waan aagil kupi ang lauma muaat baa ang waan urong

u ra papaar Maakedonia, ma namur baa ang waan talili balet taangirong, ang ki paa balet naa muaat, kupi muaat a waraaut iaau u ra nung winawaan urong u ra papaar Iudaia. ¹⁷ Iaku pa iaau waan paat karom muaat. Lelawaai, muaat nuki naa iaau a tena warwaruga? Lelawaai, naapi anung kum pirpir i welaar ma ra taara u ra rakrakaan buaal baa diat mulaaot un ta utnaa, iaku pa diat paami? Muaat aa nunurai naa iaau, pa iaau lenmaa.

¹⁸ Welaar ma God i lingtatuna, miaat kaai anumiaat pirpir i lingtatuna. Baa miaat mulaaot, a kukuraaina naa miaat a paam ot paai. Miaat wakir a mangaana taara baa diat pir raa utnaa, ma i kukuraaina un raa utnaa ingen ut. ¹⁹ Iaaun ma Timoti ma Saailaas, mitul wewapua un Iesu Kaarisito, a Natun God. Ma Iesu kaai baa i mulaaot un ta utnaa in paami ut. ²⁰ Iesu i paam ot paa a kum weweliman raap anun God. Ma un Iesu ku daat pet laar paai kupi daat a piri naa, "Aamen," ma daat a pir walaawa paa God uni. ²¹ God ku i watur dekdek miaat, ma muaat kaai un Kaarisito, ma i pilak pa daat kupi daat anuna taara ut. ²² Ia un g taa anuna wakilang un daat kupi in wakaapa daat baa daat anuna ut. Ma i waki a Niono u ra balaandaat welaar ma ra wakilang naa namur daat a kale a kum utnaa baa God ia waninaar taai kup daat.

²³ God ut i nunura iaau naa iaau pir a lingtatuna. Pa iaau waan talili balet karom muaat matira Korinto, kabina maa pa iaau nemi kupi a nuknukimuaat in mawaat un ta kum dekdek na pirpir baa ang piri karom muaat. ²⁴ Wakir miaat

nem na naagagon anumuaat nurnur, maa muaat aa tur dekdek u ra nurnur. Miaat nemi ku naa miaat a papaam ungaai ma muaat, kupi muaat a gaaiia.

2

¹ Io, iaau nuki naa koku balet ma iaau waan karom muaat, kaduk ang watapunuk muaat. ² Baa iaau aa watapunuk ta muaat, woi ma in wagaaiia iaau? Muaat ut. Iaku muaat a wagaaiia iaau lelawaai, baa iaau aa watapunuk ta muaat? ³ Mi ia a kabina baa iaau timtimu ku karom muaat, kaduk baa ang waan ut ang tapunuk un muaat. Maa i koina kupi muaat a wagaaiia iaau. Iaau nunurai baa ang gaaiia, muaat kaai daat a gaaiia ungaai. ⁴ Iaau timtimu karom muaat ma ra tapunuk, ma a nuknuking i mawaat aakit ma a lur na mataang i puka. Pa iaau nemi kupi ang watapunuk muaat, iaau nemi kupi muaat a nunurai naa iaau maari aakit muaat.

Muaat a dumaana wa a niraara anun te kon muaat

⁵ Ia baa i kabina u ra tapunuk mi, wakir i watapunuk iaau ku, i watapunuk mongoro kaai kon muaat. Iaau piri ku lenbi kupi koku iaau piri naa i watapunuk muaat raap. ⁶ Mongoro kon muaat, muaat aa taar taa a naagagon na binabaalu karomi, ma i welaar ku lenmaa. ⁷ Io mi, muaat a dumaana wa anuna mangaman-gaan maa, ma muaat a wamaraami, kupi koku i tapunuk dekdek, ma in puka aakit. ⁸ Iaau aaring muaat kupi muaat a wapuaana anumuaat maarmaari karomi. ⁹ U ra nung raa buk baa iaau

timui karom muaat, iaau walaar muaat ku mai, kupi ang nunurai baa muaat a taraam u ra kum utnaa raap, baa pate. ¹⁰ Baa muaat dumaana wa aakaina anun te, iaau kaai ang dumaana wa anuna aakaina. Baa a muaana maa ia paam taa ta aakaina, io, iaau aa dumaana wai namataan Kaarisito. Iaau dumaana wai kabina iaau nuk pa muaat, ¹¹ ma kupi koku Saataan in uwia pa daat, maa daat aa nunura a nuknukina u ra aawa maa i nem na paami.

A Koina Wewapua i welaar ma ra utnaa i aangawian wakwakaak

¹² Baa iaau waan paat u ra taamaan Troaas, iaau baboi naa a Tadaaru ia paapa aara taa anung aakapi kupi ang warawaai karom diat. ¹³ Iaku iaau ngaraa, maa pa iaau baat paa Tito, a tenglik u ra nurnur. Io, baa iaau aa wewataai wetulaa paa ma diat taanga matira, iaau waan paa urong Maakedonia.

¹⁴ Iaku iaau waatung wakaak karom God, kabina baa Kaarisito i muga miaat welaar ma ra king baa i uwia, ma i waraaut miaat kupi miaat a wewapua u ra kum taamaan raap ma ra Koina Wewapua un Kaarisito. A Koina Wewapua i welaar ma ra utnaa i aangawian wakwakaak karom diat baa diat walangoroi. ¹⁵ Miaat welaar ma ra utnaa baa a tubalina i aangawian wakwakaak, baa Kaarisito i wetabaar mai karom God. Ma aangawianina i waan karom diat baa diat a lalaaun takum, ma karom diat kaai baa diat waan kup a winirua u ra aakaina mangamangaan. ¹⁶ I aangin minaat karom diat baa diat waan kup a

winirua, ma i aingin lalaaun karom diat baa diat a lalaaun takum.

Woi in pet laar paa a pinapaam mi? ¹⁷ Pa miaat welaar ma diat, baa diat papaam ku ma ra pirpir anun God kup a maani. Iaku, un Kaarisito miaat papaam ma miaat pirpir ma ra lingtatuna namataan God, maa ia ut i tula wa miaat.

3

Miaat a kum tena pinapaam u ra matakina kunubu

¹ Lelawaai, muaat nuki naa miaat wangaala pa miaat namataamuaat? Raa taara diat laana lo a kum buk baa i wewapua kaapa u ra nundiat mangaana lalaaun. Lelawaai, muaat nemi kupi miaat a lo ta buk lenmaa karom muaat? Kaduk miaat a aaring muaat kupi muaat a timu ta buk lenmaa un miaat? ² Pain miaat a lo ta buk lenmaa, maa muaat ut maa anumiaat buk, baa di aa timu taai u ra balaamiaat. A taara raap diat lukluki ma diat nunurai. ³ I kaapa baa muaat a buk baa Kaarisito i timui, kabina u ra numiaat pinapaam karom muaat. Wakir i timui ma ra ina pen, i timui ut ma ra Nion God baa a lalaaunina. Pa i timui u ra pakaana waat, i timui ut u ra balaa ra taara.

⁴ Miaat pirpir u ra kum utnaa mi, i kabina baa miaat lalaaun un Kaarisito ma miaat nurnur un God naa in paam ot paai ut. ⁵ Miaat nunurai naa miaat ut pa miaat pet laar paai kupi miaat a paam a pinapaam mi, iaku God ut i waraaut miaat kupi miaat a paami. ⁶ Ia ut i waki ta miaat kupi miaat a kum tena pinapaam ma ra matakina kunubu, ma i taar taa dekdek taa miaat baa miaat a papaam

mai. A matakina kunubu mi, wakir i kabina paa u ra kum pirpir na Naagagon baa di aa timu taai, i kabina paa ut ko ra Takado na Nion. A pirpir na Naagagon i taar apaat ku a minaat, iaku a Takado na Nion i taar a lalaaun.

⁷ A kum Naagagon baa God i taar ta diat karom Moses, baa di timu ta diat u ra ruina waat, diat waan paat ungaai ma ra minamaar anun God. Baa Moses i loi karom a taara Israael, pa diat pet laar paai kupi diat a babo a mataana, kabina a mataana i baarabaara ma ra minamaar anun God. Iaku namur, a baarabaara i ra minamaar maa, i raap waanwaan koni. A kum Naagagon baa diat wapuaana a minaat, diat waan paat ma ra minamaar lenmaa. ⁸ Io, a matakina kunubu u ra Takado na Nion, i taar a ngaala na minamaar aakit. ⁹ A kum Naagagon anun Moses diat waan paat ma ra ngaala na minamaar, iaku a pinapaam na murmur Naagagon i taar ku a minaat. Iaku a pinapaam i ra matakina kunubu i watakado a taara namataan God, kupi diat a lalaaun takum, ma a minamaarina i ngaala aakit. ¹⁰ A kum Naagagon anun Moses diat waan paat ma ra ngaala na minamaar namuga utbaai. Iaku a minamaar maa pa i baara dekdek ma, kabina maa a matakina kunubu baa i tabaara daat ma ra lalaaun, i baarabaara aakit taana. ¹¹ A kum Naagagon anun Moses pa in ki takum, ma ra baarabaara i ra minamaarina kaai i raap waanwaan. Iaku a matakina kunubu baa in ki takum, a minamaarina i ngaala aakit.

¹² Miaat nurnur naa a matakina kunubu in ki takum, io, pa miaat wawirwir. ¹³ Pa miaat welaar ma Moses, baa i pulu baat a mataana

ma ra pakaana maalu, kupi koku a taara Israael diat babo a baarabaara i ra minamaar baa i raap waanwaan ko ra mataana. ¹⁴ Iaku a nuknukindiat i dekdek, ma tuk mi, baa di luk a kum pirpir u ra mugaana kunubu karom diat, i welaar ku baa di pulu baat a nuknukindiat ma ra pakaana maalu maa. Pa te in rakaan laar paai, Kaarisito ku. ¹⁵ Maia, tuk mi, i welaar ma ra pakaana maalu i pulu baat a nuknukindiat, baa di laana luk a kum Naagagon anun Moses karom diat. ¹⁶ Iaku baa te i tapuku karom a Tadaaru, din rakaan wa a pakaana maalu maa. ¹⁷ A Tadaaru ia a Nion, ma te baa a Nio ra Tadaaru i ki uni, in ki laangalaanga. ¹⁸ Ma daat, baa pa di pulu baat a mataandaat ma ta pakaana maalu, daat wapuaana a minamaar anu ra Tadaaru. Ma anundaat lalaaun i tapuku waanwaan kupi daat a welaar ma Kaarisito, ma anuna minamaar in ngaala waanwaan u ra nundaat lalaaun. A minamaar mi ko ra Tadaaru ut, ia baa a Nion.

4

Miaat welaar ku ma ra kum kuro biao ku baa di paami ko ra pia

¹ God i maari miaat ma i taar taa a pinapaam mi taa miaat. Mi ia a kabina baa pa miaat a ngo koni. ² Miaat aa ngo ko ra kum aakaina mangamangaan baa di paampaam inoi ma di laana wawirwir uni. Pa miaat papaam ma ra warwaruga, ma pa miaat palaa raara a pirpir anun God. Pate, miaat palaa kaapakaapa a lingtatuna na pirpir karom a taara, kupi diat a kariaanai ut u ra balaandiat naa miaat pir a

lingtatuna namataan God. ³ Ma a Koina Wewapua mi baa miaat laana wewapua uni, baa in wawalipa, io, in wawalipa ku karom diat baa diat a wirua takum. ⁴ Saataan, a god taanga min u ra rakrakaan buaal, i wapula paa a nuknuki ra taara baa pa diat nurnur. Ma pa diat babo a kaapa i ra Koina Wewapua baa i wapuaana a minamaar anun Kaarisito, naa ia ut a malalarin God. ⁵ Pa miaat wewapua un miaat ut, miaat wewapua ku un Iesu Kaarisito naa ia a Tadaaru. Ma miaat anumuaat kum tultul ku, kabina u ra wetulaa anun Iesu. ⁶ Baa God i waki a rakrakaan buaal i piri lenbi, “A kaapa in baara u ra baboto.” Ma mi anuna kaapa i baara u ra balaandaat, kupi daat a nunura a minamaar anun God, baa di baboi u ra mataan Kaarisito.

⁷ A kaapa mi kon God ia a ngaatngaat na utnaa baa i ki un miaat. Iaku miaat welaar ku ma ra kum kuro biala ku baa di paami ko ra pia, kupi in kaapa naa a ngaala na dekddek baa i ki un miaat kon God ut, wakir kon miaat. ⁸ A kum mawaat i baraata miaat u ra kum papaarimiamat raap, iaku pa i baanaakaka aakit wa miaat. Mongoro na utnaa i wapurpuruan a nuknukimiamat, iaku pa miaat ngo. ⁹ A taara diat nem na baanaakaka miaat, iaku raa i ki ut ungaai ma miaat. Diat um miaat, iaku pa diat aak doko wa miaat. ¹⁰⁻¹¹ Baa miaat lalaaun a minaat i marawaai ku, kabina baa miaat papaam karom Iesu. U ra kum bungbung raap miaat waiaa a minaat anun Kaarisito u ra panimiamat, kupi a taara diat a babo kaai a lalaaun anun Kaarisito un miaat. ¹² Io, a minaat i papaam un miaat, iaku a lalaaun i papaam un muaat.

¹³ Di aa timu taai u ra Buk Taabu lenbi, “Iaau pirpir kabina baa iaau nurnur.” *Kele 116:10*
 A mangaana nurnur lenbi i ki karom miaat kaai. Miaat kaai miaat nurnur ma mi miaat pirpir kaapa uni. ¹⁴ Maa miaat nunurai naa God ia watur paa balet a Tadaaru Iesu ko ra minaat, lenkaai maa in watur paa miaat balet ungaai ma Iesu, ma in ben pa miaat ma muaat kaai, kupi daat a ki karomi. ¹⁵ A kum mawaat baa miaat baraatai, diat waan paat kupi muaat a koina uni. Ma baa a maarmaari anun God i waan weraan karom a taara, mongoro na taara diat a pir wakaak karom God, ma God in lo a minamaar uni.

¹⁶ Bi ia a kabina baa pa miaat ngo. I bilua waanwaan a panimiat, iaku di wamatakina a niomiaat u ra bungbung raap. ¹⁷ A kum mawaat baa miaat kariaana diat, pa diat ngaala ma pa diat ki iwan, iaku diat waraaut miaat kupi miaat a kale paa a koina kini u ra minamaar baa pa in raap. A minamaar maa i ngaala aakit taa ra kum mawaat baa miaat kariaanai. ¹⁸ Pa miaat nuk paa a kum utnaa baa di babo diat, miaat nuknuk paa ku a kum utnaa baa pa di baboi. Maa a kum utnaa baa di babo diat, pa diat a ki iwan, iaku a kum utnaa baa pa di babo diat, diat maa diat a ki takum.

5

Daat a kale a matakina panindaat

¹ A panindaat i welaar ma ra ruma na sel baa daat lalaaun uni main u ra rakrakaan buaal. Ma daat nunurai naa baa in aaka, God in taar a matakina ruma karom daat inaanga u ra maawa.

Wakir a ruma baa a taara diat paami ma ra limaandiat, pate. God ut ia paam taai, ma a ruma maa in tur takum. ² Mi daat taangi u ra balaandaat, kabina daat nemi naa daat a mong ma ra matakina panindaat taanginaanga u ra maawa. ³ Ma baa daat mong ma ra matakina panindaat welaar ma daat mong ma ra maalu, pa daat a towaturia ma. ⁴ Baa daat lalaaun utbaai ma ra panindaat mi, daat taangi u ra balaandaat, ma daat kariaana mawaat. Maa pa daat nemi kupi daat a maat, daat nemi kupi daat a mong ma ra matakina panindaat taanginaanga u ra maawa, kupi a panindaat baa in maat ku, in wekiaa kup a panindaat baa in lalaaun takum. ⁵ God ut ia waki ta daat kupi daat a lo a matakina lalaaun mi, ma i tabaara daat ma ra Niono, ia a wakilang kupi in walingtatunai naa namur daat a kale a kum utnaa baa God ia waninaar taai kup daat.

⁶ A utnaa mi i wadekdek miaat, ma miaat nunurai ut naa, baa miaat lalaaun ma ra panimiaat mi, pa miaat ki ungaai utbaai ma ra Tadaaru. ⁷ Miaat lalaaun ma ra nurnur, maa pa miaat baboi utbaai. ⁸ Iaku miaat nunura lingtatunai naa miaat a gaaia baa miaat a waan ko ra panimiaat mi, ma miaat a ki ungaai ma ra Tadaaru. ⁹ Lenmaa, u ra lalaaun main napia, baa u ra lalaaun inaanga u ra maawa, miaat nemi kupi miaat a paam ku a utnaa baa in gaaia uni. ¹⁰ Maa daat raap daat a tur namuga naa ra kiki na naagagon anun Kaarisito. Raaraa kon daat in lo a wedok u ra kum utnaa ia paam tataai u ra nuna lalaaun main napia, a koina baa aakaina.

Un Kaarisito God i maraam balet ma ra taara

¹¹ Miaat burut karom a Tadaaru, maa miaat nunurai naa daat raap daat a tur u ra naagagon. Mi ia kabina baa miaat wapua a taara kupi diat a nurnur un Kaarisito. God i nunura miaat, ma iaau nurnur naa muaat kaai muaat kaapa un miaat. ¹² Pa miaat nem na wangaala pa miaat karom muaat. Iaku miaat nemi kupi muaat a gaaiia un miaat, ma kupi muaat a baalu diat baa diat nuk paa ku a pir walaawa anu ra taara karom diat, iaku pa diat ngaraa kupi a balaandiat in gomgom.

¹³ Lelawaai, a taara diat a nuki naa miaat longlong? Baa diat nuki naa miaat longlong baa miaat manaana, i koina raap ku. A utnaa miaat paami, miaat paami karom God, ma kupi miaat a waraaut muaat kaai mai. ¹⁴ A maarmaari anun Kaarisito i muga miaat, kupi miaat a papaam karomi. Maa miaat nunura mului naa Kaarisito i maat un daat raap. Baa lenmaa, daat raap daat maat ungaai mai. ¹⁵ I maat un daat raap, kupi daat baa daat lalaaun koku daat lalaaun kupi daat a wagaaiia pa daat ut. Daat a lalaaun kupi Kaarisito baa i maat ma i tur balet ko ra minaati kupi in walaauun pa daat.

¹⁶ Io mi, anumiaat mangamangaan karom a taara pa i welaar ma namuga. Namuga miaat babo a taara welaar ma ra mangamangaan ko ra rakrakaan buaal. Miaat babo kaai Kaarisito welaar ma ra taara ko ra rakrakaan buaal diat baboi. Iaku mi anumiaat binabo pa i len balet ma baa namuga. ¹⁷ Io, te baa i lalaaun un Kaarisito, ia a matakina wawaki. Anuna mangamangaan taanga namuga ia raap. Baboi, a matakina

lalaun i waan paat. ¹⁸ I waan paat ut kon God, ia baa i maraam pa daat kabina u ra minaatin Kaarisito. Ma mi, ia taar taa a pinapaam taa miaat, kupi miaat a wamaraam paa kaai a taara karom God. ¹⁹ Un Kaarisito, God i maraam ma ra taara u ra rakrakaan buaal. Pa in nuk paa balet ma anundiat mangamangaan aakaina kupi in naagagon diat uni. Bari ia a pirpir na wemaraam baa i taar taai taa miaat. ²⁰ Io, miaat a kum tena pirpir anun Kaarisito, ma baa miaat pirpir i welaar ma God ut i aaring muaat kupi muaat a wemaraam mai, ma miaat kaai miaat aaring muaat u ra iaan Kaarisito kupi muaat a wemaraam ma God. ²¹ Kaarisito pa i paam ta aakaina mangamangaan, iaku God i ung taa anundaat aakaina mangamangaan nate uni, kupi baa daat lalaun un Kaarisito daat a kale a takado na mangamangaan anun God.

6

¹ Miaat papaam ungaai ma God, ma miaat aaring muaat, kupi koku muaat ole biao ku a maarmaari mi anun God karom muaat. ² Maa God i piri lenbi,

“Iaau aa walangoro ui u ra pakaana bung baa iaau aa pilak taai,

Ma u ra bung na warwalaun iaau waraaut ui.”

Aais 49:8

Baboi, mi ia a pakaana bung baa God i pilak paai, mi ut ia a bung na warwalaun.

A kum aapostolo diat kariaana mongoro na mawaat

³ Pa miaat paam ta aakaina mangamangaan kupi a taara diat a pir aakaka anumiaat pina-paam ma pa diat a nurnur uni. ⁴ U ra kum pinapaam raap miaat paami, i waiaai naa miaat a kum tultul anun God. Miaat tur dekdek baa miaat kariaana a kum mawaat ma ra kum ngunungut ma u ra kini na niba. ⁵ Di um miaat ma di waruk miaat u ra ruma na karabus. Di purpuruan karom miaat ma di lu miaat. Miaat papaam dekdek, miaat watangaala u ra kum bungbung na marum, ma miaat kariaana a minolo. ⁶ Miaat paam a gomgom na mangamangaan, ma miaat papaam ma ra manaana. Pa miaat laana talanguan u ra taara, miaat paam ku a koina mangamangaan karom diat. Miaat papaam ma ra wewaraaut anu ra Takado na Nion, ma miaat papaam ma ra maarmaari lingtatuna. ⁷ Miaat pir a lingtatuna, ma miaat papaam ma ra dekdekin God. Miaat paam akoto a takado na mangamangaan welaar ma ra numiaat utnaa na wineium u ra ot na limaamiaat ma u ra maira kaai.

⁸ Raa taara diat ru miaat, ma raa taara pate. Raa taara diat pir aakaka miaat, ma raa taara diat pir walaawa pa miaat. Raa taara diat nuki naa miaat a kum tena warwaruga, iaku miaat pir a lingtatunaina. ⁹ Raa taara diat weoro naa pa ta iaamiaat, iaku a iaamiaat i ngaala ut. Diat nuki naa miaat aa maat, iaku miaat lalaun utbaai. Di um miaat, iaku pa di aak doko wa miaat. ¹⁰ Miaat tapunuk, iaku miaat laana gaaia u ra kum bungbung raap. Miaat iba, iaku miaat watadaaru a mongoro na taara. Pa numiaat ta utnaa, iaku a kum utnaa raap anumiaat.

¹¹ Aai, muaat a taara Korinto, miaat pirpir kaa-pakaapa mulu karom muaat, ma a balaamiaat i teng ma ra maarmaari karom muaat. ¹² Pa miaat turbaat anumiaat maarmaari karom muaat, iaku muaat ut pa muaat maari miaat. ¹³ Iaa u pirpir karom muaat mi welaar ma iaa u pirpir karom a kum natnatung liklik: Muaat a maari miaat ma ra balaamuaat raap.

A tena nurnur koku i tur ungaai ma diat baa pa diat nurnur

¹⁴ Koku muaat tur ungaai ma diat baa pa diat nurnur, maa a mangamangaan na takado diaar tepaana lelawaai ma ra aakaina mangamangaan? A kaapa diaar a ki ungaai lelawaai ma ra baboto? ¹⁵ Kaarisito ma Saataan diaar a wemaraam lelawaai? Ia baa i nurnur diaar a tepaana lelawaai ma te baa pa i nurnur? ¹⁶ A kum warwaruga na god pa diat a tur laar paai u ra ruma anun God. Maa daat ut a ruma anun God a lalaaunina. Welaar ma God ia pir taai, “Ang ki ungaai ma diat, ma ang waan naliwan taan diat.

Ma iaa u anundiat God,
ma diat anung taara.” *Lewi 26:12*

¹⁷ Ma a Tadaaru i piri kaai naa,
“Muaat a pari kon diat, ma muaat a ki ingen kon diat.

Ma koku muaat paam a kum dur na utnaa.
Io, iaa u ang gaai pa muaat.” *Aais 52:11*

¹⁸ A Tadaaru i dekdek aakit i piri lenbi,
“Namur iaa u a Tamaamuaat,
ma muaat a kum natnatung liklik, in muaana ma in tabuan.” *2 Saam 7:14*

7

¹ A kum teptepaang, God ia taar taa a kum weweliman mi karom daat, io, daat a wagogom pa daat ko ra kum utnaa raap baa i pet adurdur a panindaat ma ra niondaat. Ma daat a gongom welaar ma ra taara anun God, kabina baa daat urur aakit karomi.

Paaulo i gaايا

² Muaat a maari miaat ma ra balaamuaat. Pa miaat paam taa ta aakaina karom te, pa miaat ben araara taa te, ma pa miaat waruga paa ta utnaa kon te. ³ Pa iaau pir a pirpir mi kupi ang takuna muaat uni, pate. Welaar ma iaau wapua muaat namuga, miaat maari aakit muaat. Pain miaat a dumaana muaat baa miaat lalaun utbaai tuk baa miaat a maat. ⁴ Iaau nurnur un muaat. Ma iaau gaايا ma muaat. Anumuaat lalaun i wadekdek iaau. Maia, i ngaala aakit anung gaايا naliwan taa ra kum mawaat baa miaat kariaanai.

⁵ Baa miaat waan paat irong u ra papaar Maakedonia, miaat baraata mongoro na mawaat aakit: A pirpir na kaankaan anu ra taara karom miaat, ma u ra balaamiaat miaat kariaana a bunurut. Pa miaat ngo laar paai ko ra kum mawaat. ⁶ Iaku baa Tito i waan paat karom miaat, God baa i laana wamaraam a taara baa diat tapunuk, i wamaraam miaat. ⁷ Ma wakir a winawaan paat ku anun Tito maa i wamaraam miaat, miaat gaايا kaai baa miaat walangoroi naa muaat wadekdeki. I wapua miaat naa muaat nem aakiti kupi muaat a babo iaau, ma muaat

tapunuk, ma mi muaat nemi kupi daat a wemaraam balet. A pirpir mi, i wagaia aakit iaau.

⁸ Anung raa buk mun ia watapunuk ta muaat. Namuga iaau tapunuk uni, iaku mi iaau baboi naa a buk maa i waraaut muaat ut. Iaau nunurai naa ia watapunuk ta muaat, iaku pa i iwan uni.

⁹ Mi iaau gaia, wakir u ra nung buk baa i watapunuk muaat, iaku kabina baa anumuaat tapunuk i ben pa muaat kup a nukpuku. Anumuaat tapunuk i welaar ma ra nemnem anun God, maa i pet ta muaat kupi muaat a nukpuku. A mangaana tapunuk lenmaa pa in baanaakaka muaat. ¹⁰ A tapunuk baa God i nemi, i watapunuk a taara kupi diat a nukpuku, ma baa diat nukpuku, God in walaun diat. Daat a gaia u ra mangaana tapunuk maa. Iaku a mangaana tapunuk taanga u ra rakrakan bual i taar apaat ku a minaat.

¹¹ Baboi, a tapunuk mi kon God i paam apaat a mongoro na koina utnaa un muaat: A ngaala na nemnem i ki u ra balaamuaat kupi muaat a laangalaanga ko ra aakaina. Ma muaat nemi naa muaat a wakoina pa muaat. Muaat kaankan karom ia baa i paam aakaina, ma muaat burut. Muaat nem aakiti kupi daat a wemaraam balet, muaat ongor ma muaat nemi kupi muaat a wakado a utnaa baa i raara. Maia, anumuaat mangamangaan i waiaa lingtatunai naa muaat takado u ra utnaa mi. ¹² Iaau timtimu karom muaat, wakir kabina u ra muaana baa di paam aakaina karomi, ma wakir kabina kaai u ra muaana baa i paam aakaina, pate. Iaau timtimu kupi muaat a babo lele paa anumuaat ngaala na

tinaraam karom miaat namataan God. ¹³ Io, u ra kum utnaa mi muaat wadekdek miaat.

Muaat wadekdek miaat, ma miaat gaaia aakit kaai baa miaat baboi naa Tito i gaaia, kabina maa muaat waraauti kupi a nuknukina in ngo.

¹⁴ Baa pa i waan utbaai, iaau wapua taai u ra numuaat koina mangamangaan, ma baa i waan paat karom muaat i babo ut a wai ra nung pirpir u ra numuaat lalaaun. Ma iaau gaaia maa pa muaat pet awawirwir iaau. A kum utnaa baa miaat piri taan Tito un muaat i lingtatuna, welaar ma ra numiaat kum pirpir raap karom muaat i lingtatuna. ¹⁵ Tito i gaaia aakit un muaat baa i nuk paai baa muaat gaaia paai ma ra bunurut, ma muaat raap muaat taraam u ra nuna pirpir.

¹⁶ Iaau nurnur lingtatuna un muaat. Bi ia a utnaa baa iaau gaaia aakit uni.

8

A wetabaar

¹ Io, a kum tateng liklik, miaat nem na wapua muaat u ra maarmaari baa God i taar taai karom a taara na nurnur irong u ra papaar Maakedonia.

² Diat kariaana a mongoro na mawaat, iaku i ngaala aakit anundiat gaaia. Ma u ra nundiat kini na niba, diat gaaia ut kupi diat a wetabaar.

³ Ma iaau pir a lingtatuna taa muaat, anundiat wetabaar i welaar ma ra dekdekindiat, iaku i ngaala aakit. Anundiat nemnem ut naa diat a paami lenmaa. ⁴ Ma diat aaring miaat kupi diat kaai diat a taar anundiat maani na wetabaar karom a taara na nurnur inaanga Ierusalem.

⁵ Ma wakir diat taar taa ku a maani baa miaat

nuki naa diat a taari, diat taar muga taa anundiat lalaaun ut karom a Tadaaru, ma karom miaat kaai, welaar ma ra nemnem anun God.

⁶ Io, miaat aaring Tito kupi in waraaut muaat kupi muaat a paam ot paa a pinapaam na wetabaar mi, maa ia ut i waraaut muaat baa muaat turpaa a pinapaam na wetabaar mi.

⁷ Muaat tadaaru ma ra kum utnaa raap: Anumuaat nurnur, ma ra numuaat warawaai, anumuaat manaana, anumuaat niongor, ma ra numuaat ngaala na maarmaari karom miaat. Io, i koina kupi muaat a paam ot paa kaai a pinapaam na wetabaar mi.

⁸ Pa iaau pir a utnaa mi kupi in welaar ma ra naagagon karom muaat. Iaku iaau wapua muaat u ra taara Maakedonia, ma u ra nundiat ngaala na gaaia kupi diat a wetabaar, kupi ang walaar anumuaat maarmaari, baa i lingtatuna baa pate. ⁹ Maa muaat nunura a maarmaari anu ra nundaat Tadaaru Iesu Kaarisito. Ia ut i tadaaru aakit ma ra mongoro na utnaa, iaku i waan ko ra nuna koina kini inaanga u ra maawa, kabina i maari muaat. I ki na niba min u ra rakrakaan buaal, kup muaat, muaat a tadaaru ma ra koina lalaaun.

¹⁰ Io, ang wapua muaat u ra nuknuking u ra utnaa mi: I koina kupi muaat a paam araap wa a pinapaam na wetabaar baa muaat turpaai u ra kilaala i raap. Muaat a mugaana taara baa muaat nemi kupi muaat a wetabaar, ma muaat a mugaana taara kaai baa muaat turpaa wetabaar.

¹¹ I koina kupi mi muaat a paam araap wai welaar ma ra ngaala na nemnem muaat kariaanai baa muaat turpaai. Muaat a wetabaar welaar ma ra

dekdekimuaat. ¹² Baa muaat gaaia kupi muaat a wetabaar, God in gaaia uni. God i nemi kupi muaat a wetabaar ko ra utnaa baa muaat paam akotoi, wakir ko ra utnaa baa pa muaat paam akotoi.

¹³ Pa iaau piri naa muaat a waraaut a taara ingen, ma muaat, muaat a iba. Iaku iaau nemi naa muaat a welaar raap ku. ¹⁴ Mi, muaat aa paam akoto a ngaala, kupi muaat a waraaut a taara ingen mai. Baa muaat a iba, io, diat bulung diat a waraaut muaat, kupi muaat raap muaat a waraaut wetwetalaai muaat kupi muaat a welaar raap ku. ¹⁵ Maa di aa timu taai u ra Buk Taabu lenbi, “Ia baa i ung ungaai a ngaala na utnaa, i paam akoto ku a utnaa baa i topaai. Ma ia baa pa i ung ungaai ta ngaala na utnaa, ia kaai i paam akoto a utnaa baa i topaai.” *Pin 16:18*

Tito in waan karom a taara Korinto

¹⁶ Iaau waatung wakaak karom God baa i wanuk taa Tito kupi in waraaut muaat. I maari muaat welaar ma iaau kaai iaau maari muaat. ¹⁷ I gaaia aakit baa miaat tiri kupi in waraaut muaat, ma u ra nuna nemnem ut, mi in waan balet karom muaat ma ra ngaala na gaaia. ¹⁸ Miaat a tula wai ungaai ma raa teimiaat kaai, baa a kum taara na nurnur u ra kum taamtaamaan raap diat pir walaawa paai u ra nuna koina pinapaam baa i warawaai ma ra Koina Wewapua. ¹⁹ Ma diat ut diat pilak taai kupi miaat a weur unaanga Ierusalem, baa miaat a lo a maani na wetabaar. Miaat a paam a pinapaam mi kupi miaat a wangaala paa a Tadaaru, ma kupi miaat a waiaai naa miaat nem na waraaut a taara na

nurnur inaanga Ierusalem. ²⁰ Pa miaat nemi naa te in takuna miaat u ra numiaat pinapaam baa miaat waan ma ra ngaala na wetabaar mi. ²¹ Io, miaat ongor kupi miaat a paam a utnaa i takado, wakir namataa ra Tadaaru ku, namataa ra taara utkaai.

²² Io, miaat a tula wa kaai raa teimiaat u ra nurnur ungaai ma diaar. Miaat aa walaar taai mongoro na pakaan, ma miaat nunurai naa i laana gaaia kup a pinapaam. Ma mi, i nem aakiti kupi in waraaut u ra pinapaam mi, maa i nurnur un muaat. ²³ Ma Tito i papaam ungaai ma iaau, kupi mir a waraaut muaat. Ma raa ru tateimiaat kaai, baa ditul ma Tito ditul a weur, diaar tur wakilang a taara na nurnur, ma u ra nundiaar lalaaun diaar taar a urur karom Kaarisito. ²⁴ Io, muaat a taara Korinto, muaat a waiaa anumuaat maarmaari karom ditul, kupi a taara na nurnur u ra kum taamaan ingen diat a babo lele a kabina baa miaat pir walaawa pa muaat uni.

9

A taara Korinto diat a waninaar anundiat wetabaar

¹ Pang timtimu balet ma karom muaat u ra pinapaam na wewaraaut karom a taara na nurnur inaanga Ierusalem. ² Maa iaau aa nunurai naa muaat gaaia kupi muaat a paam a pinapaam mi. Iaau pir walaawa pa muaat, baa muaat ki matira u ra papaar Aakaaia, karom a taara irong u ra papaar Maakedonia. Ma iaau wapua diat naa, u ra kilaala i raap muaat waninaar kupi muaat a taar wa anumuaat maani. Ma anumuaat

gaaia kup a wetabaar i aal atur a nuknuki ra mongoro na taara aakit kupi diat kaai diat a wetabaar. ³ Iaa u nemi naa muaat a waninaar, welaar ma iaau aa pir taai taan diat, kaduk diat a baboi naa anung pirpir pa i dowot. Mi ia a kabina baa ang tula wa tula tateimiaat mi karom muaat. ⁴ Kaduk baa ang waan paat karom muaat, miaat a weur ma ta taara taanga Maakedonia. Ma baa diat a baboi naa pa muaat waninaar, io, ang wawirwir u ra nung kum pirpir baa iaau aa pir tataai, ma muaat kaai muaat a wawirwir aakit. ⁵ Mi ia a kabina maa ang tula muga wa tula muaana mi, kupi ditul a waan muga utira, ma kupi ditul a waraaut muaat kupi muaat a waninaar a wetabaar baa muaat weweliman naa muaat a taari. Baa muaat aa waninaar muga taa anumuaat wetabaar, in welaar ut ma ra wetabaar lingtatuna, ma pa in welaar ma ra utnaa baa di wowo paai ku kon muaat.

⁶ Muaat a nuk paai, ia baa i maarut a kinalik, in tangaa paa utkaai a kinalik. Ma te baa i maarut a mongoro, in tangaa paa utkaai ta mongoro. ⁷ Muaat raaraa, muaat a taar ku a utnaa baa muaat aa nuki naa muaat nem na taari. Ma koku muaat taar a utnaa baa pa muaat gaaia kupi muaat a taari, ma koku muaat wetabaar kabina baa di wowo ta muaat. Maa God i nem diat baa diat wetabaar ma ra gaaia. ⁸ God i pet laar paai kupi in tabaara muaat ma ra kum utnaa raap baa muaat iba kupi, ma in tabaara muaat ma ra utnaa baa i ngaala taa ra utnaa baa muaat iba kupi. Io, u ra kum bungbung raap pa muaat a iba kup ta utnaa, muaat a paam akoto a kum ututnaa raap baa muaat iba kupi, ma ra utnaa kaai kupi muaat

a paam a kum koina pinapaam mai. ⁹ A Buk Taabu i piri lenbi,

“Ia baa i wetabaar ma ra ngaala karom a kum iba na taara,

anuna takado na mangamangaan in ki takum.”

Kele 112:9

¹⁰ God in tabaara muaat ma ra kum utnaa kupi muaat a paam a koina pinapaam mai, welaar ma i tabaara a taara ma ra utnaa baa diat a maaruti ma ra utnaa kaai baa diat a aani. Ma namur muaat a tangaa a ngaala na utnaa ko ra numuaat koina mangamangaan. ¹¹ God in tabaara muaat ma ra kum utnaa raap, kupi muaat kaai muaat a laana tabaara a kum taara ingen. Baa muaat a paami lenmaa, mongoro na taara diat a waatung wakaak karom God u ra numuaat wetabaar, baa miaat a taari taan diat.

¹² A pinapaam na wewaraaut mi muaat paami, pa i waraaut a taara na nurnur ku ma ra utnaa diat iba kupi, i paam apaat utkaai a waatung wakaak karom God kon mongoro na taara. ¹³ A pinapaam mi muaat paami, i walingtatuna anu-muaat nurnur. Ma mongoro diat a pir walaawa paa God, kabina baa anumuaat nurnur u ra Koina Wewapua un Kaarisito i wapaat kaai a tinaraam. Ma diat a pir walaawa kaai karom God u ra numuaat koina mangamangaan baa muaat tabaara diat, ma a taara ingen kaai. ¹⁴ Diat a aaraaring un muaat, ma diat a maari aakit muaat, kabina maa God i waiaa anuna ngaala na maarmaari karom muaat. ¹⁵ Daat a waatung wakaak aakit karom God u ra nuna ngaala na wetabaar baa pa te in pir palaa laar paai.

10

Paaulo i pirpir kaapa u ra nuna pinapaam

¹ Iaa Paaulo iaau aaring muaat baa muaat a walangoro iaau, kabina ut un Kaarisito, baa i wakinalik paai ma i papaam ma ra wowowon na mangamangaan karom a taara. Raa taara diat piri naa, baa iaau ki karom muaat, pa iaau laana pirpir dekdek, iaku baa iaau ki ingen anung pirpir i dekdek aakit. ² Io, baa ang waan paat karom muaat, i tale ku baa ang wakado muaat ma ra kum dekdek na pirpir. Iaku pa iaau nemi. Io, iaau aaring diat baa diat piri naa miaat murmur ku a mangamangaan ko ra rakrakaan buaal naa diat a ngo ko ra mangaana pirpir maa, kupi koku iaau waan paat ma ra kum dekdek na pirpir karom diat. ³ A lingtatuna, miaat lalaaun u ra rakrakaan buaal, iaku pa miaat weium welaar ma ra mangaana wineium anu ra rakrakaan buaal. ⁴ Maa a kum utnaa na wineium baa miaat weium mai, wakir anu ra rakrakaan buaal, pate. A kum dekdek na utnaa na wineium anun God, ma diat dekdek aakit kupi miaat a reng a kum dekdek na liplip mai anu ra ebaar. ⁵ Miaat kamaar wa a kum warwaruga na pirpir baa a taara diat aamaan ngaala mai, ma i turbaat a taara kupi koku diat nunura God. Ma miaat aal puku a nuknuki ra taara, kupi diat a taraam karom Kaarisito. ⁶ Baa muaat a taraam raap karom Kaarisito, io miaat a naagagon diat baa pa diat taraam.

⁷ Muaat a babo wakaak a kum utnaa! Baa te i nuki naa ia anun Kaarisito, io, i koina baa in nuknuk wakaak ma in babo lelei naa miaat kaai

anun Kaarisito. ⁸ Kaduk muaat nuki naa miaat laana pir wangaala paa a dekdek baa a Tadaaru ia taar taai taa miaat. I lingtatuna aakit, iaku pa miaat wawirwir uni, maa ia taar taai kupi miaat a wadekdek muaat mai, ma wakir kupi miaat a baanaakaka muaat. ⁹ Koku muaat nuki naa iaau timu anung kum buk karom muaat kupi muaat a burut. ¹⁰ Maa raa taara diat piri lenbi, “U ra nuna kum buk anuna pirpir i mawaat ma i dekdek, iaku baa i ki karom miaat, i lenkubaa pa i paam akoto a dekdek na naagagon, ma anuna pirpir i ling biao ku.” ¹¹ I koina baa diat a nunurai naa anumiaat kum dekdek na pirpir baa diat lukluk taai u ra numiaat kum buk, miaat a paam ot paai ut baa miaat a waan paat matira.

¹² Pa miaat laana welaara miaat ma diat baa diat piri naa diat ngaala aakit. Diat welaara wetwetalaai diat balet ut. Diat longlong aakit! ¹³ Iaku miaat, pa miaat a pir angaala pa miaat u ra kum utnaa ingen, miaat a pir wangaala paa ku a pinapaam baa God i taar taai taa miaat. A pina-paam na warawaai baa i waan tuk u ra numuaat taamaan. ¹⁴ Io, wakir miaat pir angaala paa ta pinapaam baa pa miaat paam taai, maa God i tula wa miaat kupi miaat a waan paat ut karom muaat ma ra Koina Wewapua un Kaarisito. ¹⁵ Ma pa miaat pir angaala pa miaat kaai un ta pinapaam baa a taara ingen diat aa paam taai. Iaku miaat nurnur lenbi, baa anumuaat nurnur in tawa, anumiaat pinapaam kaai in tawa. ¹⁶ Ma miaat a warawaai kaai ma ra Koina Wewapua karom a kum taamaan kuua namuga taa muaat, baa pa te utbaai i warawaai iaai. Maa pa miaat nemi

naa miaat a papaam nate u ra pinapaam anun te ingen, kaduk a taara diat a piri naa miaat pir angaala pa miaat u ra pinapaam baa raa ingen ut ia paam taai. ¹⁷ A Buk Taabu i piri, “Baa te i nemi naa in wangaala paai, i koina baa in wangaala paa ut a utnaa baa a Tadaaru ia paam taai.” *Ier 9:24*

¹⁸ Baa te i pir angaala paa ia ut, wakir ia maa i ngaala namataa ra Tadaaru, iaku te baa a Tadaaru i pir wangaala paai, ia maa i ngaala.

11

Paaulo wakir i welaar ma ra kum warwaruga na aapostolo

¹ Iaa u nemi kupi muaat a walangoro kumun anung longlong na pirpir. Iaa u nunurai naa muaat a walangoro iaau. ² Iaa u ngaraa aakit un muaat, welaar ma God i ngaraa un muaat, kaduk muaat a waan ingen kon Kaarisito. Iaa u aa taar ta muaat karom Kaarisito, kupi muaat a welaar ma ra gomgom na tauraara, anuna pet webaat. ³ Iaku mi, iaau burut kaduk din waruga pa muaat, welaar ma ra ina wui i waruga paa Iwa, ma din ben araara pa muaat ko ra numuaat gomgom na nurnur lingtatuna un Kaarisito. ⁴ Maa muaat gaaia kupi muaat a walangoro te baa i waan paat karom muaat, ma i warawaai un raa Iesu ingen, ma wakir un Iesu baa miaat warawaai uni. Ma muaat gaaia ku baa din tabaara muaat ma ta nion ingen, baa wakir a Takado na Nion. Ma muaat gaaia ku baa muaat a walangoro ta Koina Wewapua ingen, baa wakir a Koina Wewapua baa muaat aa nurnur uni.

⁵ Wakir iaau kinalik taan diat baa muaat waatung diat naa a kum ngaala na aapostolo.

⁶ Kaduk muaat nuki naa pa iaau wawer paa kup a tena warawaai, iaku iaau nunura ut a utnaa baa iaau warawaai uni. Muaat ut muaat kaapa uni, maa u ra kum utnaa raap miaat paami karom muaat, miaat wapuaana a manaana raap mi.

⁷ Lelawaai, iaau raara duk baa pa iaau aaring muaat kup ta maani baa iaau warawaai ma ra Koina Wewapua karom muaat? Iaau wakinalik pa iaau naa muaat, kupi muaat, muaat a ngaala.

⁸ Iaau lo a maani kon raa kum kikil na taara na nurnur ingen, kupi in waraaut iaau u ra nung pinapaam naliwan taa muaat. Iaau waraap anundiat maani kupi ang papaam karom muaat.

⁹ Mongoro na pakaan iaau iba baa iaau ki ungaai ma muaat, iaku pa iaau taar ta mawaat karom muaat. A kum tateng liklik u ra nurnur taanga Maakedonia diat waan paat, ma diat tabaara iaau ma ra utnaa baa iaau iba kupi. Pa iaau aaring ta muaat, ma pang aaring ta muaat maut kup ta utnaa. ¹⁰ Maia, a lingtatuna anun Kaarisito i ki un iaau, io, iaau pir a lingtatuna taa muaat naa, pa te u ra kudulaana papaar Aakaia in turbaat laar paa anung gaaia u ra nung mangamangaan karom muaat. ¹¹ Lelawaai, baa pa iaau aaring maani kon muaat, i wapuaanai naa pa iaau maari muaat? Pate. God i nunurai naa iaau maari aakit muaat!

¹² Ang paam liklikina a kum utnaa mi iaau paami, kupi diat baa diat piri naa diat a kum aapostolo, diat a nunurai naa anundiat pinapaam pa i welaar ma anumiaat pinapaam. Ma koku

diat pir wangaala pa diat naa diat papaam ku kaai welaar ma miaat. ¹³ A kum muaana maa, a kum warwaruga na aapostolo, a kum warwaruga na tena pinapaam, ma diat puku pa diat kupi diat a welaar ma ra kum aapostolo anun Kaarisito. ¹⁴ Wakir a utnaa na kakaian karom daat, maa Saataan kaai i laana puku paai kupi in babo welaar ma ra aangelo na kaapa. ¹⁵ Ma pain daat a kakaian kaai baa anuna kum tena pinapaam diat a puku pa diat, kupi diat a welaar ma ra kum tena pinapaam mulu anu ra takado na mangamangan. Namur diat a lo anundiat wedok, welaar ut ma ra nundiat aakaina pinapaam.

A kum mawaat baa Paaulo i kariaanai

¹⁶ Ang piri balet naa koku muaat nuki un iaau naa iaau longlong. Iaku baa muaat nuki un iaau lenmaa, io, muaat a maadek taa a longlong mi kupi in pir wangaala paa ia ut. ¹⁷ A lingtatuna, baa iaau pir wangaala pa iaau ut, pa iaau pirpir welaar ma ra nemnem anu ra Tadaaru, i welaar ku ma ra mangamangan na longlong. ¹⁸ Raa taara diat pir wangaala pa diat welaar ma ra mangamangan anu ra rakrakaan buaal, io, iaau kaai ang pir wangaala pa iaau ut. ¹⁹ Muaat, muaat manaana aakit, io muaat maadek paa ku a kum longlong na taara kupi diat a wer muaat. ²⁰ Maia, muaat gaايا pa diat kupi muaat a papaam na wilawilaau karom diat, ma diat a baanaakaka muaat, ma diat a waraap wa anumuaat kum utnaa. Ma muaat gaايا ku baa diat wangaala pa diat naa muaat, ma baa diat paar a kum mataamuaat. ²¹ Iaau wawirwir aakit baa ang piri

naa miaat ut pa ta dekdekimiaat kupi miaat a paami lenbi!

A kum utnaa baa diat pir wangaala pa diat uni, io, iaau kaai iaau pet laar paai kupi ang pir wangaala pa iaau uni. Io, mi iaau pirpir welaar ma ra longlong. ²² Diat pir wangaala pa diat naa diat a kum te Ebraaio, naka? Iaau kaai a te Ebraaio. Diat ko ra taara Israael, naka? Iaau kaai a te Israael. Diat a kum natnatun Aabaraam, naka? Iaau kaai a natun Aabaraam. ²³ Diat a kum tultul anun Kaarisito, naka? Iaau a koina tultul taan diat raap. Mi iaau pirpir welaar ma ra longlong. Iaau papaam dekdek aakit taan diat raap, iaau aa ki papaa u ra ruma na karabus mongoro na pakaan, a kum wineium di paami un iaau i dekdek aakit, mongoro na pakaan marawaai ang maat. A kum utnaa raap baa di paami un iaau i ngaala taa ra utnaa baa di paami un diat. ²⁴ A taara Iudaia diat raapu in tamarung welaar ma 39 na pakaana raraapu. I welaar ma lima na pakaan raap maa diat paampaami un iaau. ²⁵ Raa pakaan di duka iaau ma ra kum waat. A taara Rom kaai diat raapu iaau mongoro na pakaan ma ra ina buka. I welaar ma tula pakaan raap maa diat paampaami un iaau.* Tula pakaan iaau wirua ma ra paraau nataai.† Raa bung na marum ma raa bung na mage iaau aalir u ra punga nataai.

²⁶ Iaau aa waan u ra mongoro na winawaan.

---

* **11:25:** Aap 16:22-23 i wapua daat un raa pakaan baa di raapu Paaulo ma ra ina buka. † **11:25:** Aap 27:39-44 i wapua daat un raa pakaan baa Paaulo i wirua ma ra paraau nataai.

Iaau welaar ma ra utnaa na winirua u ra winawaan u ra kum daanim, ma raa kum pakaan marawaai ang wirua u ra limaa ra kum aakaina taara. Marawaai ang baraata a winirua ko ra nung taara ut, ma ko ra kum waira na taara kaai. Marawaai ang baraata a winirua u ra kum taamaan, ma u ra kum bil na wanua, ma nataai. Ma marawaai kaai ang wirua naliwan taa ra kum warwaruga na tateng liklik u ra nurnur. ²⁷ Iaau ongor ma iaau papaam dekdek. Mongoro na pakaan iaau watangaala. Mongoro na pakaan iaau maruk ma iaau molo. Raa kum pakaan iaau iba kup a maalu ma iaau kariaana mudian.

²⁸ Iaku raa utnaa i ngaala aakit taa ra kum utnaa mi i waan paat karom iaau: Anung bin-aboura karom a kum taara na nurnur i mawaat aakit u ra nung lalaaun u ra kum bungbung raap. ²⁹ Baa te kon diat anuna nurnur i bilua, iaau kaai ang bilua. Baa te kon diat di aa ben taai u ra aakaina, in ngaala aakit anung ninunuk uni.

³⁰ Pang pir wangaala pa iaau un ta utnaa ingen, ang pir wangaala pa iaau ku u ra kum utnaa baa i wapuaanai naa pa ta dekdeking. ³¹ God, Tamaa ra nundaat Tadaaru Iesu Kaarisito, baa a pir walaawa karomi pa in raap ma pa in raap, i nunurai ut baa iaau pir a lingtatuna. ³² U ra taamaan Damaasko, a mukmuga ko ra taamaan maa, baa i papaam natudaangi ra king Aaretaas, i watur taa a kum tena baboura u ra balbalaat i ra liplip i ra taamaan, kupi diat a aal pa iaau. ³³ Iaku di warira pari iaau maku ma ra kaa, u ra mataana kalaangaar i ra liplip, ma iaau lalaaun pilaa ko ra limaa ra mukmuga maa.

12

U ra binabo God i ben paa Paaulo unaanga u ra maawa

¹ Baa iaau pir wangaala pa iaau ut, anung pirpir pa i gaa un ta utnaa, iaku ang pir wangaala pa iaau ut un raa kum utnaa, kupi muaat a nunura wakaak iaau. Ang pirpir u ra kum binabo baa a Tadaaru ut ia wababo ta iaau uni. ² Iaau nunura raa muaana, a te Kaarisito, 14 na kilaala i raap di ben paai unaanga u ra wetula maawa. Pa iaau nunurai baa di lo ungaai paai ma ra panina baa a niono ku. God ku i nunurai. ³⁻⁴ Ang piri balet, iaau nunurai naa a muaana mi di lo tato paai unaanga u ra Paradaaiso, iaku pa iaau nunurai baa di lo ungaai paai ma ra panina baa a niono ku. God ku i nunurai. Baa ia ki inaanga, i walangoro a kum utnaa baa pa di pet laar paai kupi din waatung diat ma ra pirpir, ma i taabu kaai kupi te in wewapua uni.

⁵ Io, ang pir wangaala paa a muaana mi, iaku pang pir wangaala pa iaau ut un ta utnaa ingen, u ra kum utnaa ku baa i wapuaanai naa pa ta dekdeking. ⁶ Iaku baa iaau pir wangaala pa iaau u ra kum utnaa mi, iaau pir ut a lingtatuna, pa iaau longlong. Iaku maa pa iaau nem na pirpir maat u ra nung kum binabo, maa pa iaau nem te kupi in wangaala paa anuna nuknuk un iaau, kaduk a nuknukina un iaau pa in welaar ma ra utnaa iaau paami ma iaau piri.

Paaulo i gaaiia u ra nuna kum binilua

⁷ A kum utnaa baa God ia wababo ta iaau uni i ngaala aakit, iaku di taar taa raa utnaa baa i

gogo a paning, kupi koku iaau nuk wangaala pa iaau ut u ra kum binabo mi. A aangelo anun Saataan i baanaakaka a paning ma ra utnaa mi. ⁸ Iaau aa aaring taa a Tadaaru tula pakaan kupi in rakaan wa a utnaa mi kon iaau. ⁹ Ma i piri lenbi taang, “Anung maarmaari karom ui i welaar, ma pa un iba kup ta utnaa ingen. Maa din babo puaana a dekdeking un ui baa pa ta dekdekim.” Io, iaau gaaia kupi ang pir wangaala paa anung kum binilua, maa baa iaau bilua, a dekdekin Kaarisito in ki un iaau. ¹⁰ Lenmaa iaau gaaia aakit u ra nung kum binilua, ma baa di pir aakaka iaau, ma u ra kum mawaat, ma baa a taara diat wakadik iaau, ma baa iaau kariaana a dekdek na tapunuk, kabina baa iaau nurnur un Kaarisito. Iaau gaaia kabina iaau nunurai naa baa iaau bilua iaau dekdek.

Paaulo i pir apuaana anuna maarmaari karom a taara Korinto

¹¹ Muaat ut muaat kabina un iaau baa iaau pir taa a kum longlong na pirpir mi. I takado kupi muaat ut muaat a babo lele pa iaau naa iaau a aapostolo mulu. I lingtatuna ut, iaau a muaana biala ku, iaku pa iaau kinalik taan diat baa muaat waatung diat naa a kum ngaala na aapostolo. ¹² Baa iaau ki naa muaat, iaau walingtatuna pa iaau namataamuaat baa iaau a aapostolo mulu. Iaau paam a kum dekdek na utnaa, a kum utnaa na kakaian ma ra kum wakilang ma pa iaau talangan. ¹³ Aawa kabina maa muaat nuki naa pa iaau papaam wakaak karom muaat, welaar ma iaau paami karom raa taara na nurnur kaai? Naapi duk baa pa iaau aaring muaat kup ta

utnaa? Muaat a dumaana wa anung aakaina mangamangaan baa pa iaau aaring muaat kup ta utnaa!

¹⁴ Baboi, mi ia wetula pakaan baa iaau wanaar kupi ang waan karom muaat. Ma pang aaring ta utnaa kon muaat, maa pa iaau nem anumuaat maani, iaau nem muaat ut. Maa pa i takado kupi a kum naat liklik diat a tabaara tamaandiat ma naandiat. I koina kupi a tamaandiat ma ra naandiat ut diaar a paki utnaa kupi diaar a tabaara anundiaar kum naat mai. ¹⁵ Iaau gaaia ku kupi ang taar taa anung kum utnaa raap karom muaat, ma ang taar taa anung lalaun kaai. Baa iaau maari aakit muaat, lelawaai anumuaat maarmaari karom iaau in kinalik ku?

¹⁶ Io, muaat aa nunurai naa pa iaau aaring paa ta maani kon muaat. Iaku kaduk te kon muaat in piri naa iaau aa waruga paa ta utnaa kon muaat. ¹⁷ Lelawaai, iaau aa lo paa duk ta utnaa kon muaat ko ra taara baa iaau tula wa diat karom muaat? ¹⁸ Iaau aaring paa Tito kupi in waan karom muaat, diaar ma raa teimiaat kaai. Lelawaai, Tito ia lo paa ta utnaa kon muaat? Pate. Miaat murmur ku raa mangamangaan, ma raa aakapi ku maa miaat murmuri.

Paaulo i burut un diat

¹⁹ Lelawaai, muaat nuki naa miaat pir baat miaat balet ku kon muaat? Pate, miaat pir-pir ma ra lingtatuna namataan God welaar ma ra kum tultul anun Kaarisito. A utnaa raap baa miaat paami, miaat paami kupi in waraaut muaat. ²⁰ Iaau burut, kaduk baa ang waan paat karom muaat, pang babo baraata a

kum mangamangaan baa iaau nemi kupi ang baboi. Ma muaat kaai pa muaat a gaaia u ra mangamangaan baa ang waan paat mai. Iaau burut kaduk ang baraata paa a mangaana kini lenbi: muaat wengangaar, muaat nuknuk aakaka, muaat kaankaan, muaat ki weraan, ma muaat pirura ma pir aakaka wetwetalaai muaat, ma muaat wangaala pa muaat ut, ma anumuaat kinkini i purpuruan. ²¹ Iaau burut, kaduk baa ang waan paat matira, anung God in wakinalik pa iaau namataamuaat. Ma ang tapunuk un mongoro kon muaat baa diat paam aakaina taanga namuga utbaai ma pa diat nukpuku ko ra nundiat kum dur na mangamangaan, a kum paamuk na mangamangaan ma ra kum aakaina nemnem baa diat murmuri.

13

Paaulo i watumaarang diat

¹ Mi in wetula pakaan baa ang waan karom muaat. Ma di aa timu taai u ra Buk Taabu lenbi, “Baa ta rudi baa ta tuldi anunditul pirpir i raa ku un ta utnaa, io anunditul pirpir i lingtatuna.”

Naag 19:15

² U ra nung weru winawaan paat karom muaat, iaau aa pirpir taau karom muaat u ra numuaat aakaina mangamangaan. Ma mi baa iaau ki ingen, ang wapua muaat balet ut u ra utnaa mi: Baa namur ang waan paat utira, ang pirpir dekdek aakit karom diat baa pa diat nukpuku utbaai ko ra nundiat aakaina taanga namuga, ma te kaai baa i paam aakaina. ³ Muaat nemi kupi muaat a nunura lingtatunai naa iaau pirpir ma

ra pirpir anun Kaarisito, naka? Io, Kaarisito pa i laana bilua, pate, i laana papaam naa muaat ma ra dekdek. ⁴ I lingtatuna, baa di aak waat Kaarisito u ra bolo, pa ta dekdekina. Iaku u ra dekdekin God, i lalaaun balet. Lenkaai maa miaat bilua ungaai ma Kaarisito, iaku miaat lalaaun ungaai mai ma ra dekdekin God, kupi miaat a papaam naa muaat.

⁵ Muaat a babo anumuaat lalaaun, baa anumuaat nurnur i lingtatuna baa pate. Muaat nunurai naa a lalaaun anun Kaarisito Iesu i ki un muaat, naka? Baa pate, io, anumuaat nurnur pa i lingtatuna. ⁶ Iaaun nurnur baa muaat a nunurai kaai naa miaat lalaaun lingtatuna u ra nurnur un Kaarisito. ⁷ Ma mi, miaat aaraaring karom God baa koku muaat paam ta aakaina, wakir kupi a taara diat a baboi naa miaat a takado na taara, iaku kupi muaat a paam ku a kum utnaa baa i takado. Baa a taara diat nuki naa pa miaat takado, i koina ku. ⁸ Pa miaat a paam ta utnaa baa in turbaat a lingtatuna anun God, pate, miaat a murmuri ku. ⁹ Baa muaat dekdek ma miaat bilua, miaat gaaia ku. Ma miaat aaraaring un muaat kupi muaat a takado u ra numuaat nurnur. ¹⁰ Mi ia a kabina baa iaau timu a kum utnaa mi karom muaat baa pa iaau waan paat utbaai. Ma baa ang waan paat, pang pirpir ma ra dekdek na pirpir karom muaat, ma pang naagagon muaat ma ra naagagon baa a Tadaaru ia taar taai taang. I taar taai taang kupi ang wadekdek muaat mai, wakir kupi din baanaakaka muaat mai.

A tintinip na pirpir

¹¹ Anung tintinip na pirpir ma mi: A kum tateng liklik, muaat a gaaia! Muaat a watakado muaat, muaat a murmur anung pirpir, in raa ku a nuknukimuaat, ma muaat a ki na maalmaal wetwetalaai. Io, a God na maarmaari ma maalmaal in ki karom muaat. ¹² Baa muaat webaraat muaat a maari wetwetalaai muaat ma ra wedum na maarmaari, ma muaat a paami ma ra gomgom na mangamangaan.

A taara anun God baa diat ki ungaai ma iaau diat taar anundiät maarmaari karom muaat.

¹³ A maarmaari anu ra Tadaaru Iesu Kaarisito, ma ra maarmaari anun God, ma ra wemaraam anu ra Takado na Nion baa i aal ungaai daat, in ki karom muaat raap.

BUK TAABU MATAKIN
The New Testament in the Ramoovina Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Ramoovina long
Niugini

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ramoovina

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

d012ec6e-d199-5aa4-85c8-36d400ff7b21